

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра адміністративного права та процесу
Кафедра цивільного права та процесу
Кафедра конституційного права та прав людини
Кафедра кримінального процесу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

генерал поліції третього рангу

Руслан СЕРБИН

26.05.2026

ПРОГРАМА

навчальної практики

для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра 2-го курсу

Національної академії внутрішніх справ

**спеціальність 081 «Право» (судові експерти) для підготовки фахівців
підрозділів Експертної служби МВС), за державним замовленням**

Київ-2026

Укладачі:

Олександр ДОЦЕНКО, завідувач кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Сергій ХАЛЮК, завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

Богдан КИРДАН, завідувач кафедри цивільного права та процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Олена ТАРАН, завідувач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

Призначена для здобувачів 2-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання ННЕКІ Національної академії внутрішніх справ (державне замовлення), з підготовки судових експертів для підрозділів Експертної служби МВС України.

*Обговорено та схвалено Вченою радою НАВС 26 травня 2026 року,
протокол №10*

1. Загальні положення

1.1. Проходження навчальної практики здобувачами вищої освіти 2-го курсу Національної академії внутрішніх справ (далі - НАВС) є складовою частиною освітнього процесу підготовки судових експертів для підрозділів Експертної служби МВС України, та є обов'язковим компонентом освітніх програм на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 081 «Право».

1.2. Програма навчальної практики (далі - Програма) визначає мету, завдання порядок організації та вимоги до оформлення документів.

1.3. Навчальна практика організовується та проводиться відповідно до навчального плану і програми, розроблених Національною академією внутрішніх справ (далі - Академія) з підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Право» (081), відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556; постанов Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності», від 29.04.2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Національного класифікатору України: «Класифікатор професій» ДК003:2010, стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 644; Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993 р. № 93 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 30.04.1993 р. № 35); Наказу Міністерства освіти і науки України «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 р. № 235; Порядку проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України 18 вересня 2024 року № 634 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03 жовтня 2024 року за № 1487/42832); Положення про організацію та проходження практичної підготовки слухачами та курсантами Національної академії внутрішніх справ, затвердженого наказом НАВС від 27.09.2024 р. № 1307 та графіка організації освітнього процесу в Національній академії внутрішніх справ на 2025-2026 навчальний рік.

Згідно із абз. 3 розділу IV «Обсяг кредитів ЄКТС необхідний для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра права» Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644 (зі змінами від 13.06.2024 р. № 842),

не менше 15 кредитів ЄКТС повинно спрямуватися на проходження практики у сфері права, зокрема на базі юридичних клінік закладів вищої освіти, в державних органах та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, установах та організаціях або їх структурних підрозділів якщо для виконання відповідних функцій у сфері права їх працівниками, кваліфікаційні вимоги передбачають наявність вищої освіти за освітнім рівнем нижче «бакалавр» зі спеціальності «Право», у тому числі **обов'язковим є проходження практики в обсязі не менше 5 кредитів ЄКТС в судах, або в системі прокуратури, або адвокатури.**

Тривалість і терміни проведення навчальної практики визначаються в навчальних планах та графіку освітнього процесу на поточний навчальний рік.

Для реалізації мети і завдань навчальної практики враховується галузевий контекст шляхом залучення зовнішніх стейкхолдерів у сфері публічного та приватного сектору, при проходженні практики на базі юридичних клінік закладів вищої освіти, в державних органах та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, установах, організаціях або їх структурних підрозділів, у правоохоронних органах, судах, прокуратурі, адвокатури на усій території України, у разі, якщо студенти відряджаються до підрозділів Національної поліції України: Головних управлінь Національної поліції в областях та місті Києві; відділів (відділень) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції. Практична підготовка проводиться відповідно до нормативних документів МОН та МВС України.

1.4. Зворотній зв'язок із науково-педагогічними працівниками забезпечується шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, як-от: різні форми консультацій (форумів, чатів, повідомлень тощо), електронна пошта, форум, чат, відео конференція в он-лайн режимі, блог, середовище Classroom, відео-конференцзв'язку Zoom.us за умови забезпечення аутентифікації здобувача вищої освіти, соціальні мережі та месенджери, платформа LearningApps.org, Moodle та інші. Змішаний формат (blended) навчальної практики передбачає безпосередню участь здобувачів вищої освіти (off-line) або дистанційно (on-line) у асинхронному (off-line) та синхронному (on-line) режимах.

1.5. Метою навчальної практики є закріплення одержаних здобувачами вищої освіти теоретичних знань під час проходження навчання за освітньо-професійною програмою «Право» та набуття ними практичних навичок відповідно до вимог стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» та чинної редакції Національного класифікатора України: Класифікатор професій (ДК003:2010 зі змінами). Освітня мета навчальної практики полягає у створенні умов для глибокого інтегрування теоретичних знань із практичними навичками, що сприяє формуванню фахівців, здатних оперативно реагувати на правові виклики, виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні,

дотримуватись принципів верховенства права та законності, а також ефективно застосовувати засвоєні уміння та навички у правничій діяльності.

1.6. Основними завданнями навчальної практики є:

В судах:

- вивчення нормативних актів, які регулюють діяльність судів в Україні, організацію їх роботи, функціональні обов'язки суддів, що дозволяє здобувачам освіти глибше розуміти правову базу та її практичне застосування;

- вивчення кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських справ, які знаходяться в провадженні судів, що сприяє комплексному ознайомленню з різними галузями судочинства та їх специфікою;

- детальне вивчення порядку і набуття практичних навичок складання проєктів процесуальних документів (ухвал, постанов, рішень, вироків, протоколів) із врахуванням вимог сучасних стандартів оформлення та аргументації;

- присутність на судових засіданнях, в процесі чого вивчається діяльність судді, прокурора, захисника та інших учасників процесу, що сприяє формуванню практичного розуміння судової етики та процедур;

- за наявності дозволу керівника практики від бази практики - присутність на особистому прийомі громадян і розгляді їх звернень, заяв та скарг, що дозволяє здобувачам ознайомитися з взаємодією судової системи з громадськістю та різноманітністю практичних ситуацій;

- вдосконалення професійних умінь і навичок з дисциплін індивідуальної освітньої траєкторії;

- адаптація до реальних умов діяльності органів (підрозділів) баз практики, розширення практичних умінь, закріплення основ правової культури та професійної етики правника;

- актуалізація самоосвіти з метою систематичного оновлення знань та творчого застосування їх у галузі правничої діяльності.

В прокуратурі:

- вивчення нормативних актів, які регулюють діяльність прокуратури в Україні, що включає аналіз законодавчих змін та їх вплив на роботу органів.

- ознайомлення з функціональними обов'язками працівників прокуратури, формами і методами здійснення їх діяльності, що дозволяє здобувачам зрозуміти організаційну структуру та процесуальні аспекти роботи;

- ознайомлення з порядком підтримання державного обвинувачення в суді та набуття поглиблених знань і практичних навичок у цій сфері, що допомагає здобувачам опанувати ключові процесуальні моменти;

- детальне вивчення представництва інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених чинним законодавством, що сприяє розумінню специфіки роботи прокуратури у захисті правопорядку;

- поглиблений аналіз нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, з набуттям відповідних практичних навичок, що стимулює дослідницький підхід до виявлення проблем і розробки рекомендацій;

- детальне вивчення і набуття практичних навичок щодо нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, що сприяє формуванню комплексного підходу до аналізу правозастосування;

- складання проектів документів прокуратури із врахуванням сучасних вимог і практичних прикладів з метою відпрацювання методик підготовки офіційних текстів;

- за наявності дозволу керівника практики від бази практики - присутність на особистому прийомі громадян і розгляді їх заяв та скарг, що дозволяє отримати безпосередній досвід взаємодії з правозастосовчим середовищем;

- вдосконалення професійних умінь і навичок з дисциплін індивідуальної освітньої траєкторії;

- адаптація до реальних умов діяльності органів (підрозділів) баз практики, розширення практичних умінь, закріплення основ правової культури та професійної етики правника;

- актуалізація самоосвіти з метою систематичного оновлення знань та творчого застосування їх у галузі правничої діяльності.

В адвокатурі:

- вивчення нормативних актів, які регулюють діяльність адвокатури в Україні, що включає аналіз законодавчих гарантій та обов'язків адвокатів;

- детальне вивчення здійснення адвокатської діяльності індивідуально або в організаційно-правових формах адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання, з професійними правами та обов'язками адвокатів, принципами їх діяльності, правилами адвокатської етики, гарантіями діяльності адвокатів, вимогами щодо збереження адвокатської таємниці, що сприяє комплексному розумінню практики адвокатської роботи;

- отримання та закріплення практичних навичок і умінь з видів адвокатської діяльності (надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави), що сприяє розвитку професійної майстерності та самостійного аналізу конкретних ситуацій;

- складання заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру із дотриманням нормативних вимог і стандартів оформлення, що дозволяє здобувачам відпрацювати навички письмової юридичної аргументації;

- захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, що формує навички ефективного правового захисту;

- надання правової допомоги свідку у кримінальному провадженні для забезпечення його правової підтримки та захисту;

- представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні, що сприяє розвитку вмінь публічного виступу та обґрунтованої аргументації;

- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, що дозволяє здобувачам засвоїти принципи роботи в багатогранному правовому середовищі;

- надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань, що розширює практичний досвід здобувачів у сфері супроводу кримінально-правових процесів та організації ефективного захисту за участю різних категорій учасників процесу;

- вдосконалення професійних умінь і навичок з дисциплін індивідуальної освітньої траєкторії;

- адаптація до реальних умов діяльності органів (підрозділів) баз практики, розширення практичних умінь, закріплення основ правової культури та професійної етики правника;

- актуалізація самоосвіти з метою систематичного оновлення знань та творчого застосування їх у галузі правничої діяльності.

1.7. У результаті проходження навчальної практики на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра мають бути охоплені такі програмні компетентності, визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 081 «Право», як:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій,

використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні компетентності:

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи Європи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК9. Здатність застосовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

РН 24. Застосовувати норми права в професійній діяльності.

За результатами проходження навчальної практики здобувач освіти повинен знати:

нормативно-правові акти, які регулюють організацію і діяльність судів;
організацію та зміст роботи суду, голови суду, його заступника, судді, помічника судді, керівника апарату суду, працівників апарату суду;
порядок ведення діловодства у суді; правила розподілу справ між суддями; порядок фіксування судового процесу технічними засобами;
інформаційні системи, технічні засоби, що використовуються в судовому процесі.

За результатами проходження навчальної практики здобувач повинен вміти:
правильно застосовувати необхідні нормативно-правові акти при вирішенні конкретних судових справ; •

здійснювати тлумачення закону і визначати правила його застосування;
складати відповідні процесуальні документи тощо.

1.8. Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримувати у науково-педагогічних працівників кафедр Академії:

адміністративного права та процесу: k004@navs.edu.ua

цивільного права та процесу: kyrdan.b.v@navs.edu.ua

конституційного права та прав людини: k003@navs.edu.ua

кримінального процесу: krum.proces@navs.edu.ua

2. Бази проходження навчальної практики

2.1. Базами проходження навчальної практики можуть бути:

місцеві суди; апеляційні суди; Верховний Суд. Суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ та справ про адміністративні правопорушення;

окружні, обласні прокуратури; Спеціалізована антикорупційна прокуратура; Офіс Генерального прокурора;

адвокатські об'єднання; адвокатські бюро, адвокати.

2. Організація і керівництво навчальною практикою

2.1. Відповідальність за організацію і проведення навчальної практики, а також безпосередній контроль за її проходженням забезпечують керівництво Академії, відділ організації освітнього процесу, науково-педагогічні працівники кафедр адміністративного права та процесу, цивільного права та процесу, конституційного права та прав людини, кримінального процесу Академії, бази навчальної практики, які здійснюють фахову діяльність у правничій діяльності та відповідають вимогам цієї програми.

2.2. Навчально-методичне керівництво та забезпечення виконання Програми навчальної практики покладається на зазначені вище кафедри Академії, а також на здобувачів вищої освіти.

2.3. Перед початком проходження навчальної практики науково-педагогічні працівники кафедри спільно з навчально-науковими інститутами ПД та ЕКІ Академії проводять ознайомчі лекції з основних питань проходження та захисту практики, завідувачі кафедр затверджують

індивідуальні плани (додаток 1) проходження практики здобувачів, закріплених за кафедрами. З метою повноти, змістовності та результативності виконання програми навчальної практики здобувачі вищої освіти ведуть щоденники виконаних заходів (додаток 2).

2.4. Під час проходження навчальної практики здобувачі вищої освіти підпорядковуються керівникам баз проходження навчальної практики.

2.5. Суб'єктами організації навчальної практики є ННПД та ННЕКІ Академії, кафедри адміністративного права та процесу, цивільного права та процесу, конституційного права та прав людини, кримінального процесу Академії, бази практики.

2.6. Повноваження всіх учасників організації навчальної практики урегульовані відповідно до вимог чинного законодавства, у п.1.3. цієї Програми, у тому числі вимог Положення про організацію та проходження практичної підготовки здобувачами вищої освіти Національної академії внутрішніх справ, затвердженого наказом НАВС від 27.09.2024 р. № 1307.

2.7. Організація проходження навчальної практики на відповідних її базах покладається на їх керівників та здобувачів вищої освіти.

2.8. Керівники підрозділів, у яких здобувачі вищої освіти проходять навчальну практику, зобов'язані:

- представити здобувачів вищої освіти особовому складу підрозділу, роз'яснити їх правовий статус;

- провести інструктажі зі здобувачами вищої освіти, ознайомити їх із завданнями та функціями підрозділу, його структурою, внутрішнім розпорядком, заходами особистої безпеки та правилами безпеки праці;

- визначити безпосередніх керівників навчальної практики здобувачів вищої освіти.

2.9. Керівники навчальної практики від бази стажування здобувачів вищої освіти зобов'язані:

- здійснювати практичне навчання здобувачів вищої освіти відповідно до затвердженого індивідуального плану проходження навчальної практики;

- вести облік роботи та давати оцінку роботи здобувачеві вищої освіти, контролювати виконання останнім індивідуального плану, дотримання внутрішнього розпорядку, ведення щоденника тощо;

- визначити рівень підготовки, ділові та моральні якості здобувача вищої освіти, його ставлення до роботи;

- узагальнити підсумки навчальної практики, подати звіт на погодження керівнику бази навчальної практики;

- скласти відгук-характеристику про результати проходження здобувачем вищої освіти навчальної практики на здобувача вищої освіти, затвердити її у керівника бази навчальної практики. У характеристиці мають знайти відображення обсяг та якість виконання індивідуального плану навчальної практики, знання нормативно-правових актів, рівень підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання певних видів роботи, вміння реалізовувати набуті знання на практиці;

– у випадку проходження навчальної практики у адвоката, адвокатському бюро, адвокатському об'єднанні надати здобувачу вищої освіти завірену копію свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю та витяг з Єдиного реєстру адвокатів України.

2.10. Здобувачі вищої освіти зобов'язані:

- скласти індивідуальний план проходження навчальної практики;
- виконувати передбачені індивідуальним планом навчальної практики завдання у визначені терміни;
- дотримуватися заходів особистої безпеки, правил охорони праці і техніки безпеки, установленого розпорядку дня;
- ознайомитися з нормативно-правовими актами, інструкціями, оглядами, методичними та аналітичними документами, що стосуються діяльності бази навчальної практики, формами та методами роботи працівників;
- вести щоденник проходження навчальної практики та звітувати безпосередньому керівникові про виконану роботу;
- підготувати звіт про підсумки навчальної практики за встановленою формою та подати його на затвердження;
- за можливості отримати копії судових рішень у справах відповідної юрисдикції;
- повідомляти керівництво Академії у випадках порушень керівниками навчальної практики від бази її проходження вимог чинного законодавства України, нормативно-правових актів, цієї програми.

3. Методичні поради щодо виконання програми навчальної практики

3.1. Навчальна практика передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з професійною діяльністю організацій (установ) шляхом залучення їх до практичної роботи.

3.2. Проведення навчальної практики спрямовано на формування необхідних професійних знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти прогностичної, профорієнтаційної, консультаційної, просвітницької та дослідницької роботи.

3.3. Під час проходження навчальної практики здобувачі вищої освіти повинні набути практичні навички застосування основних методів та засобів опрацювання службової інформації, професійної документації та навички правильного тлумачення і застосування законодавства.

3.4. У ході проведення навчальної практики керівники практики від Академії та баз проходження практики всебічно вивчають ділові, моральні й особисті якості ЗВО, з метою визначення доцільності їх використання у практичній роботі; здатність майбутнього фахівця виконувати функціональні повноваження на відповідній посаді.

4. Підведення підсумків практики

4.1. Після завершення терміну проходження навчальної практики здобувачі вищої освіти Академії подають до захисту такі документи:

- індивідуальний план проходження навчальної практики (*додаток 1*);

- щоденник проходження навчальної практики з відмітками про її виконання (додаток 2);
- звіт за результатами проходження навчальної практики(додаток 3);
- відгук-характеристику про результати проходження здобувачем вищої освіти навчальної практики (додаток 4);
- у випадку проходження навчальної практики у адвоката, адвокатському бюро, адвокатському об'єднанні - завірену копію свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю та витяг з Єдиного реєстру адвокатів України, адвоката який був керівником навчальної практики.

4.2. Результати проходження навчальної практики оцінюються в Академії комісіями з урахуванням попереднього вивчення звітних матеріалів, висновків керівників навчальної практики, доповідей здобувачів вищої освіти та їх відповідей на поставлені запитання. До складу комісій включаються керівники навчальної практики від Академії та, по можливості, представники від баз практики, а також науково-педагогічні працівники зазначених у цьому положенні кафедр.

4.3. Результати захисту навчальної практики оцінюється за 100 бальною шкалою ECTS, за рівнем продемонстрованих практичних навичок та теоретичних знань, відображаються в атестаціях здобувачів вищої освіти, а характеристики за підсумками практики додаються до особових (навчальних) справ здобувачів вищої освіти.

Шкала оцінювання: національна та ESTC

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

4.4. Здобувачі вищої освіти, які отримали незадовільні оцінки за результатами захисту навчальної практики до атестації не допускаються, як такі, що не виконали вимоги навчального плану.

**Завідувач кафедри
адміністративного права та процесу
полковник поліції**

Олександр ДОЦЕНКО

**Завідувач кафедри
цивільного права та процесу
капітан поліції**

Богдан КИРДАН

**Завідувач кафедри
конституційного права та прав людини
підполковник поліції**

Сергій ХАЛЮК

**Завідувач кафедри
кримінального процесу НАВС
підполковник поліції**

Олена ТАРАН

**ПОГОДЖЕНО
Начальник ВООП НАВС
старший лейтенант поліції**

Вікторія БОЙЧУК

Методичні рекомендації до змісту матеріалів навчальної практики

Індивідуальний план навчальної практики має містити конкретизацію та деталізацію щодо певних дій та процедур, форм і видів актів/документів відповідно до бази проходження практики.

Особливості формування індивідуального плану з огляду на конкретизацію правової та організаційної діяльності здобувача вищої освіти під час його практичної підготовки визначаються здобувачем разом із завідувачем кафедри з урахуванням вимог цієї Програми.

Упродовж всього терміну проходження навчальної практики здобувач вищої освіти веде облік виконаної роботи у щоденнику, який заповнює особисто, крім розділу відгуку осіб, які перевіряли проходження практики. У щоденнику можна також вести робочі записи щодо проходження навчальної практики. Формат бланка щоденника А 4 (або більше сторінок разом з обкладинкою).

Зібраний фактичний матеріал, його аналіз та інші виконані види робіт, передбачені індивідуальним планом і зафіксовані у щоденнику, використовуються для укладання звіту.

За тиждень до закінчення навчальної практики здобувачі вищої освіти починають оформлення звіту. Звіт про підсумки проходження навчальної практики повинен бути написаний або надрукований чітко, акуратно на аркушах формату А4, з підписом керівника організації (установи), підписаний здобувачем вищої освіти власноруч.

За результатами проходження навчальної практики звіт повинен містити відомості про:

- назву органу, в якому здійснювалась практика, його стислу характеристику;
- підсумки виконання програми практики та індивідуального плану практики (що конкретно зроблено, вивчено, узагальнено, відпрацьовано практично);
- позитивні моменти в організації та проходженні практичної підготовки;
- труднощі та недоліки, які виникали під час практичної підготовки.

До звіту додаються матеріали, в яких містяться узагальнення (копії процесуальних документів, виконаних під час практичної підготовки, довідки, плани тощо).

Відгук-характеристика про результати проходження здобувачем вищої освіти навчальної практики складається керівником відповідної бази проходження навчальної практики з поставленням рекомендованої оцінки прописом, підпису (не пізніше ніж за три дні до закінчення навчальної практики) та охоплює:

- відображення обсяг та якість виконання програми практики й індивідуального плану проходження практичної підготовки;

- рівень підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання службових обов'язків і вміння реалізовувати набуті знання на практиці;
- наявність навичок тактично правильно застосовувати спеціальні й технічні засоби, дотримуватись заходів особистої безпеки, складати службові документи;
- особисті морально-вольові якості, дисциплінованість, старанність; професійний рівень розвитку;
- відношення до роботи в цілому та підсумкова оцінка за навчальну практику.

Відгук-характеристика про результати проходження здобувачем вищої освіти навчальної практики направляється до Академії і долучаються до особових, навчальних справ здобувачів вищої освіти.

Суди загальної юрисдикції:

- ознайомлення з роботою голови суду, суддів, керівника апарату, канцелярії суду;
- ознайомлення з організацією роботи по реєстрації матеріалів (проваджень) кримінального, цивільного та адміністративного судочинства; автоматичного розподілу справ;
 - ознайомлення з порядком підготовки справ до судового розгляду;
 - ознайомлення з порядком ведення діловодства, звітності та архіву;
 - участь у прийомі громадян працівниками суду;
 - вивчення практики ведення і оформлення протоколів судових засідань;
 - ознайомлення з практикою наказового провадження;
 - вивчення практики позовного провадження;
 - підготовка проектів документів щодо судових доручень, забезпечення позовів, призначення експертизи тощо;
 - підготовка проектів ухвал про забезпечення позову та вивчення практики їх виконання;
 - складання проектів процесуальних документів (рішень, ухвал, постанов) у кримінальному, цивільному та адміністративному провадженні;
 - вивчення практики роботи слідчого судді;
 - участь у судових засіданнях;
 - вивчення практичного досвіду взаємодії суду з органами прокуратури, Національної поліції, Державної судової адміністрації України.

Органи прокуратури:

- Ознайомитися з практичною діяльністю органів прокуратури України: детально вивчити роботу органів, зокрема функції та завдання помічника прокурора, специфіку організації кадрової роботи, а також процедури присвоєння класних чинів працівникам прокуратури;

- ознайомитися з практикою проведення особистого прийому громадян прокурором: вивчити як організовано прийом громадян, розглянути реальні кейси, звернути увагу на етичні та правові аспекти взаємодії з громадськістю;

- бути присутнім (з дозволу керівника практики від бази практики) на прийомі громадян, підготувати проекти відповідей на звернення громадян: отримати практичний досвід спостереження за розглядом звернень, попрацювати над створенням проектів відповіді, відпрацювати аргументацію та стиль офіційної комунікації;

- взяти участь у перевірці відповідності законодавству правових актів організацій; підготувати документи прокурорського реагування із детальним аналізом вимог чинного законодавства і практичного застосування цих норм;

- ознайомитися з організацією прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство; перевірити відповідні матеріали: дослідити механізми контролю та аналіз результатів перевірок, вивчаючи як організаційні, так і методичні підходи до здійснення нагляду у цих сферах;

- вивчити практику участі прокурора у розгляді справ у кримінальному, цивільному та господарському судочинстві: взяти участь у судових засіданнях, підготувати тези промови по справі, що допоможе відпрацювати навички усної аргументації і професійної комунікації в судовому процесі;

- ознайомитися з організацією прокурорського нагляду за додержанням законодавства про права неповнолітніх: вивчити специфіку процедур, спрямованих на захист прав дітей, та проаналізувати практичні кейси застосування даних норм;

- проаналізувати практику розгляду звернень щодо виселення громадян і порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду : провести комплексний аналіз практики, визначити проблемні моменти та розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів відшкодування шкоди;

- ознайомитися з організацією праці прокуратури, практикою підготовки і проведення слідчих дій, плануванням розслідування кримінальних проваджень та продовженням строків слідства : дослідити основні практичні підходи до організації дій слідчого, ознайомитися з етапами планування справ та методами контролю за своєчасним проведенням розслідування;

- проаналізувати матеріали кримінальних проваджень, взяти участь у проведенні слідчих дій, підготувати проекти документів: розглянути приклади кримінальних проваджень, відпрацювати складання проектів документів, таких як протоколи, ухвали чи постанови, для відпрацювання навичок письмової юридичної аргументації;

- ознайомитися з порядком ведення первинного обліку роботи прокурорів і слідчих із врахуванням формального оформлення, порядком закриття кримінальних проваджень, зупиненням провадження через невстановлення винних осіб, закінченням строків давності і їх відображенням у статистичній звітності: приділити увагу системі обліку та статистичному аналізу, вивчаючи процес документообігу та внутрішню взаємодію у цих процесах.

- ознайомитися з порядком ведення діловодства в органах прокуратури: розглянути структурні особливості, стандарти діловодства, методи організації документального забезпечення та підтримки ефективного управління правовими процесами.

Адвокатура:

- Ознайомитися з порядком утворення і реєстрації адвокатських об'єднань, дослідити процес створення юридичних осіб адвокатського самоврядування, розібратися в нюансах організації та функціях їх діяльності, в тому числі з правами й обов'язками керівних органів та порядком їх виборів. Особливу увагу слід приділити сучасним тенденціям реформування системи адвокатського самоврядування, що допоможе здобувачам розуміти не лише формальні процедури, а й стратегічні підходи до управління кадрами.

- Ознайомитися із законодавством, що регулює адвокатську діяльність, вивчити нормативно-правову базу, яка застосовується в кримінальному, цивільному, господарському та адміністративному провадженнях, щоб засвоїти принципи правового регулювання і особливості застосування законодавства в кожній з цих сфер. Слід також звернути увагу на коментарі та практичні роз'яснення щодо змін у законодавстві, що дозволить студентам швидше адаптувати свої знання до реалій ринку юридичних послуг.

- Ознайомитися з професійними правами, обов'язками та принципами діяльності адвокатів, які передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», розібрати гарантії їх професійної незалежності, вимоги щодо збереження адвокатської таємниці, а також дослідити приклади застосування адвокатської етики у судовій практиці.

- Брати участь у роботі адвокатів, пов'язаній із наданням юридичних консультацій, як усних, так і письмових довідок щодо законодавства, що дозволить здобувачам вищої освіти не лише опанувати базові навички спілкування, але й розвинути вміння аналізувати запити клієнтів та формувати обґрунтовані відповіді. Зокрема, важливо навчитися оперативно орієнтуватися у правових джерелах та визначати оптимальні варіанти вирішення поставлених питань.

- Брати участь у здійсненні адвокатом представництва інтересів фізичних і юридичних осіб у судовому процесі, набути практичних навичок у складанні процесуальних документів і підготовці тез промов, що дозволить відпрацювати аргументацію правової позиції в реальних судових ситуаціях. Додатково потрібно робити аналіз судових рішень для покращення розуміння процесуального циклу та тактики ведення справ.

- Бути присутнім на підприємствах, установах і організаціях під час ознайомлення адвокатом з необхідними для виконання доручення документами і матеріалами, що дозволяє отримати практичний досвід взаємодії з різними аспектами корпоративного права, а також вивчити процеси оформлення та перевірки документів, що використовуються у діловодстві та правозастосуванні.

- Ознайомлюватися зі справами адвокатів, які вони ведуть, при здійсненні правового забезпечення підприємницької діяльності громадян і

юридичних осіб, а також з обов'язками адвокатів відповідно до кримінально-процесуального законодавства в процесі дізнання та досудового слідства.

– Приділити увагу питанням організації роботи помічників адвоката, умовам оплати праці адвоката та його помічника, а також ознайомитися з їх соціальними правами, що сприяє формуванню компетентності управління кадрами в юридичних структурах і дозволяє студентам зрозуміти важливість підтримки високих етичних стандартів співпраці всередині команди.

– З'ясувати питання дисциплінарної відповідальності адвоката у зв'язку з можливими порушеннями в його роботі, а також дослідити підстави припинення адвокатської діяльності, що дозволить набратися практичного досвіду у вирішенні конфліктних ситуацій та підтримці високого рівня професійної дисципліни.

– Особливу увагу необхідно приділити ознайомленню з Правилами адвокатської етики, що є критерієм повноцінного функціонування адвокатури в демократичному суспільстві, розглянути кейси етичних дилем і ситуацій, що зачіпають гарантії адвокатської таємниці та захист професійних інтересів клієнтів.

– Набуття навичок роботи з сучасними інформаційними технологіями, що дозволяє ефективно вести електронний документообіг, використовувати правові бази даних та інтегрувати цифрові інструменти в щоденну практику.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис)

(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН

проходження навчальної практики _____

(П.І.Б.)

здобувача ступеня вищої освіти бакалавра зі спеціальності 081 «Право»
Національної академії внутрішніх справ

Термін проходження стажування: з _____ по _____

№	Заплановані заходи	Примітка
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Здобувач ступеня вищої
освіти _____

_____ групи

(дата)

Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ

(підпис)

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЩОДЕННИК НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

здобувача вищої освіти

_____ (Власне Ім'я Прізвище)

Навчально-науковий інститут _____

кафедра _____

ступінь вищої освіти - бакалавр _____

спеціальність 081 Право _____

_____ (назва)

_____ курс, група _____

Строк проведення _____ навчальної практики з _____ по _____

**Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці (стажуванні)
керівника**

Відгук осіб, які здійснювали перевірку

Висновок керівника практичної підготовки від ЗВО про її проходження

Дата захисту результатів " ____ " _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою (словами)	кількість балів (цифрами і словами)	за шкалою ECTS

Керівник практики від закладу вищої освіти

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Щоденник заповнюється здобувачем особисто, крім розділу відгуку осіб, які перевіряли проходження практики.
2. Формат бланка щоденника А 4, брошура 5 (або більше сторінок разом з обкладинкою).

ПОГОДЖЕНО:

_____ (керівник підприємства, установи, організації)

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

ЗВІТ

за результатами проходження навчальної практики

_____ (Ім'я Прізвище, повне найменування навчального підрозділу, група, курс)

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Дата

Керівник навчальної практики

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

_____. _____. 202__

Примітка. Звіт має містити:

- відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів індивідуального плану;
- питання щодо охорони праці;
- висновки і пропозиції за результатами проходження навчальної практики та інші відомості, які вважає за необхідне зазначити здобувач вищої освіти.

ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (керівник підприємства, установи, організації)

_____ (власне ім'я, прізвище)

_____ 20____ року

**Відгук-характеристика про результати проходження здобувачем вищої освіти
практичної підготовки**

_____ спеціальне звання (за наявності) здобувача освіти

_____ (прізвище, власне ім'я, по батькові)

який (яка) в період з _____ до _____ проходив (ла)

_____ (вид практичної підготовки)

_____ (найменування державного органу, де здійснювалася практична підготовка)

Повнота і якість виконання здобувачем освіти індивідуального плану	
Ступінь самостійності під час виконання завдань, передбачених індивідуальним планом	
Рівень набуття професійних знань та умінь	
Рівень набуття професійних навичок під час проходження практичної підготовки	
Приклади набутих професійних навичок	
Наявність навичок правильно застосовувати спеціальні засоби, дотримуватись заходів особистої безпеки	
Уміння укладати службові документи	
Ділові, моральні та особисті якості	
Результати проходження навчально-тренувальних зборів	
Загальні висновки та пропозиції	

Керівник навчальної практики

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

_____ . 20 _____